

6.- Mimesis

1.- Zer da Mimesis?

Mimesis termino gakoa da Antzinatearen ideiak ertigintzaren gainean eta sorrera literarioaren gainean ulertzeko. Mimesis-a errealitatea ezagutzeko bide bezala artearen existentzia ulertzen duen KATEGORIA ONTOLOGIKOA da. Beraz, errealitateak eta arteak mimesis-ean oinarritutako lotura komuna dute.

Mimesis-a "imitazio" bezala itzuli ohi da, arte guztiak Natura imitatzen duela onartuz. Zentzu honetan, egia da errealismoa Antzinatean artearen osagai garrantzitsua izatea; hala ere, arazoa itzulpenarekin dago, imitatzeko ideiak "kopiatzea", "plagiatzea", etab. iradokitzen duelako. Horren ondorioz, itzulpen onargarriagoak "bereiztea", "irudikatzea", etab. izango lirateke, aditz hauek "errealitatea islatzeko, errealitate hori ezagutzeko" ideia adierazten dutelako.

Egia esan, nahiz eta mimesis-aren ideia Antzinatearen pentsamendu estetikoaren barruan zentrala izan eta, horregatik, terminoa ondo dago testuetan adierazita, bereizmen ofiziala falta dugu, ez Platonek, ez Aristotelesek, mimesis-eko teoriarari handiek, ez dutelako egiten, ziur asko, haien zat mimesis-aren esanahia oso nabaria zelako.

2.- Mimesis aurre-platoniko testuetan.

Lehen esan bezala, Mimesis-a terminoa V. mendeko K.a. testuetan ondo dago adierazita. Hala ere, terminoa era asistematikoa erabiltzen da beti. Egia esan, abstrakzio-ariketa bat eginez, esan daitekeen bakarra da korrespondentzia beti dagoela modelo gisa balio duen objektuaren eta erreproduzitzen duen beste objektu baten artean.

Idea izateko, esango dugu, aurre-platoniko testuetan, bost mimesis-kategoria daudela: 1) MIMESIS METAFISIKOA, garaiaren pentsamendu filosofikoan oinarrituta; 2) objektuaren eta modeloaren arteko IKUSTE-ANTZA; 3) EMULAZIOA, hau da, pertsona batek beste bat-portaera

imitatzen duenean; 4) ANTZERKIKO JOKAERA; 5) AHOTSaren eta MUSIKAREN ahalmen adierazkorra.

Kategoria hauek terminoa ondo ezagutzen zela frogatzen dute eta, horregatik, sarritan erabiltzen zen; baina, aldi berean, nabaria da, sistematizazioa falta delako, mimesis-aren doktrina ez egotea. Sistematizazioa iritsiko da Platonen eta, batez ere, Aristotelesen eskutik.

3.- Platonen pentsamenduko Mimesis.

Platonen testuetan agertzen den mimesiaren ideia nahasia da, irakurtzen dugun elkarrizketaren arabera, ikuskera aldatzen delako. Beste arazo asko ahaztuz, mimesia Platonen elkarrizketetan bi gauza desberdin aipatzen dituela arazo nagusia da: 1) mimesis-ak errealitatearen imitazio bezala artearen natura aipatzen du; 2) mimesis-ak kontraera dramatikoak aipatzen du.

Lehen puntua arteari buruz eta, zehazki, artearen naturari buruz aritzen da. Dakigunez gero, Platonek bereizten ditu errealitatea (Ideietako mundua) eta itxura (mundu sentibera); beraz, mundu sentiberan ikusten ditugun eta ukitzen ditugun objektuak IDEIEN itxurak soilik dira; horrela gauzak, artistak itxurak irudikatzen dituenek gero, artea kopia akastuneko kopia akastuna da soilik. Beraz, arteak ez du ERREALITATEA ezagutzeko balio.

Bigarren puntua literaturari buruz beti aritzen da. Egia esan, hortik abiatuz, Platonek literatura-generoen lehen doktrina adieraziko du. Platonen ustez, poesiaren natura ulertzeko, mimesis-ik (kontraera dramatikoak) dagoen edo ez dagoen arreta jarri behar da. Hau kontuan hartuz, hiru literatura-genero daude: 1) mimesis-ik gabe, hau da, poesia lirikoak (ditiranboak); 2) mimesis-arekin eta mimesis-ik gabe, hau da, narratiba (Homeroren olerkiak); 3) mimesis-arekin, hau da, poesia dramatikoak (tragedia eta komedia).

4.- Aristotelesen pentsamenduko Mimesis.

Aristotelesen pentsamendu estetikoan, mimesis-aren ideiak zentrala izaten jarraitzen du, baina perspektiba erabat desberdina da. Aristotelesek dio "imitatzea" gizakiaren berezkoa dela haurtzarotik. Benetan, Aristotelesek beste animalien gizakia bereizten dena imitatzeko plazerra dela baieztatzen du, gizakiak imitazioari esker ikasten duelako eta ikasiz gozaten duelako. Horrela gauzak, Aristotelesen arabera, mimesis-ak prozesu intelektuala sortzen du eta prozesu honek plazer-mota eragiten du gizakiarengan. Beraz, mimesis-a oso onuragarria da.

Egia esan, mimesis-a ulertzeko modu aristotelikoa jaiotzen da bere munduaren ikuspegi ontologikotik, zein oso Platonenaren desberdina den. Platonek mundu sentiberako objektuak ERREALITATEAREN itxurak soilik zirela esan bazuen, Aristotelesek mundu sentiberako objektuak ERREALITATEAREKIN zerikusirik gabekoak ez direla baieztatzen du, hartan parte dutelako IDEIAK gauzatuz: objektu sentibera gabe IDEIARIK ez dago eta, hau gabe, objektu sentiberarik ez dago. Beraz, bi entitateak beharrezkoak dira, bata bestea gabe ezin izango litzatekeelako egon.

Arteari dagokionez, Aristotelesek bi konposizio-tipo bereizten ditu: mimetikoak eta ez mimetikoak. Zentzu honetan, Aristotelesek dio pintura, eskultura, dantza eta literatura mimesis-ak direla. Bada ondo, literaturan pentsatuz, konposizio mimetikoak itxurazko istorioak pertsonaiak erabiliz, neurtitzean edo prosan, kontatzen dituztenak dira. Bestalde, hitzarmen historikoak, hitzarmen zientifikoak eta poesia didaktikoa, neurtitzean edo prosan, konposizio ez mimetikoak dira. Beraz, independenteki idazle batek neurtitzak erabil ditzala edo prosan idatz dezala, kontatutakoaren izaerak kontatutakoaren natura markatzen du.

5.- Post-aristotelika Mimesis-a

Aristotelesen doktrinetatik aurrera, poesiaren itxurazko natura esploratzeari buruzko interes handiagoa egiaztatzen da. Horrela, gutxitara gutxi fantasia-nozioa garatuz joango da. Bada ondo, olerkari batek imajina

dezakeen guztia hor (fantasian) kokatuko da. Nahiz eta errealtatearekiko lotura beti egon, olerkaria guztia nahi dezana imajinatzetik librea da. Ondorioz, irudimen-nozioak indar asko irabazten du, mimesis-nozioak galtzen du berriz. Horrela gauzak, mimesis-aren ideia, orain bai, poesia-tipo oso zehatza aipatzeko erabiltzen hasten da: poesia errealista.

6.- *Imitatio*

Aintzinetatik, Mimesis hitzak idazleen arteko imitazioa ere aipatzen du. Olerkariak olerkariaren edaten duela ideia tradizionala da. Olerkarien idazkien arteko saila harremanetan dago emulazioarekin (mimesis aurre-platonikoaren kategorietako batekin) eta INTERTESTUTASUN-eko kontzeptu modernoa ekartzen du.

Bada ondo, ideia hau oso zaharra izan arren, *imitatio*-a herriko egingo da Helenismoan zehar (III K.a.-I K.o.) eta aldi erromatarrean zehar. Helenismoarekin literatura zaharraren konpilazio sistematikoa iristen da eta, aldi berean, literaturaren ikasketan oinarritutako lehen heziketa-sistemak. Horrela gauzak, egoerak laguntzen dio egile klasikoko "kanon" bateko (egileetako eta lanetako aukeraketa bat) sorrerari eta, ondorioz, aukeratutako lanak ikasiko dira soilik. Orduan, modelo batzuen ezarpenaz, modelo horien imitazioa heziketa-sistemaren behar bihurtuko da.

Zentzu honetan, imitazioaz hitz egiten dugunean, ezin dugu ahaztu Antzinate guztian zehar eta Erdi Aroan zehar jabetza intelektuala babestu zuen pentsamoldea inoiz egon zenik. Horregatik, garaiaren pentsamoldeak publikoarengan irakurritako lan bat mundu guztiko zela onartzen zuen eta, horren ondorioz, edozein pertsonak testu bateko pasarteak alda zitzakeen eta erabili, testu berria idazteko asmoz.

Hala eta guztiz ere, *imitatio*-aren etika bat beti egon zela esatea posible da. Benetan, klasikoak imitatzea ez zen bere testuak bakarrik kopiatzea. Egia esan, berridazketa-ariketa zintzoa zen. *Imitatio*-aren filosofia idazte pertsonaleko estilo bat garatzeko iraganeko testu handien berridazketan oinarrituta zegoen. Beraz, helburua ez zen modeloak berdintzea, baizik eta haiek gainditzea.